

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน: กรณีศึกษา
ชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

นางสาวไพรินทร์ มากเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SOCIAL INTERACTION OF ETHNIC GROUPS IN BORDER AREA: A CASE STUDY OF
COMMUNITIES IN MAE SOT MUNICIPALITY, TAK PROVINCE.

Miss Pairin Makcharoen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development

(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

510583

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน
: กรณีศึกษา ชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

โดย

นางสาวไพรินทร์ มากเจริญ

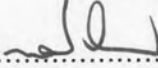
สาขาวิชา

พัฒนามนุษย์และสังคม

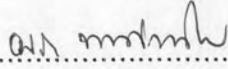
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

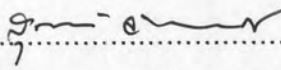
ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

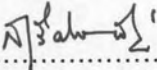
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรพจน์ เปี่ยมสมบูรณ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช)

..... กรรมการ
(นางสาวพรพิมล ตรีโชติ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรียพร พันพึ้ง)

ไพรินทร์ มากเจริญ : ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน:
กรณีศึกษา ชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. (SOCIAL INTERACTION
OF ETHNIC GROUPS IN BORDER AREA: A CASE STUDY OF COMMUNITIES IN
MAE SOT MUNICIPALITY, TAK PROVINCE.) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก :
ศ.ดร.สุภาวดี จันทวานิช, 169 หน้า.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายแดน ในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมี
วัตถุประสงค์ 5 ประการ ประการแรก เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด
ประการที่สอง เพื่อศึกษาการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ย้ายถิ่นเพื่อตั้งถิ่นฐานกลุ่มใหม่ในชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด ประการที่สาม เพื่อ
วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการดำรงอยู่ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนในชุมชนเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด ประการที่สี่ วิเคราะห์การ
แบ่งแยกทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในแง่เขตที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
และประการที่ห้า เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาโดยนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ที่ยอมรับซึ่งกันและกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

รวมทั้งส่งเสริมเกื้อหนุนการพึ่งพาอาศัยกัน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การวิจัย
เอกสาร และการศึกษามาศสนาโดยใช้การสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพื้นที่อำเภอแม่สอดจังหวัดตาก

ผลการศึกษาพบว่าในพื้นที่อำเภอแม่สอดกลุ่มชาติพันธุ์แรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ คือ ชาวกะเหรี่ยง ต่อมาได้มีชาวไทย ชาวจีนจากยูนนาน
ชาวพม่า กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามจากบังคลาเทศ ชาวไทยเหนือ และกลุ่มผู้นับถือศาสนาซิกข์และฮินดูอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยร่วมอยู่ด้วย
ตามลำดับ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่สอดในอดีตนั้นเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เริ่มต้นจากรูปแบบร่วมมือกัน
เนื่องจากปัจจัยด้านสภาพความเป็นอยู่ของเมืองแม่สอดที่ยังเป็นถิ่นทุรกันดาร รวมทั้งเรื่องความคลุมเครือของความคิดว่าด้วยเรื่องของพรมแดนและ
รัฐชาติ ทำให้เกิดการเปิดรับกลุ่มต่างๆเข้าสู่พื้นที่ เมื่อกาลเวลาผ่านไปปฏิสัมพันธ์แบบร่วมมือก็ดำเนินไปสู่รูปแบบผลกลมกลืนและยอมรับซึ่งกัน
และกันในที่สุด ส่วนในเรื่องการปรับตัวนั้น พบว่า แรงงานอพยพที่มาจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่กำลังปรับตัวจากระยะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระยะการตั้งถิ่น
ฐาน อย่างไรก็ตามมีบางเงื่อนไขที่แรงงานอพยพจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่ส่วนใหญ่ยังปรับตัวได้ไม่ดีนัก คือ การเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารกับคนและ
องค์กรในพื้นที่แม่สอดโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับองค์กรราชการ แต่ในส่วนขององค์กรเอกชนและองค์กรที่ผู้ย้ายถิ่นเป็นผู้ก่อตั้งนั้นกลับพบว่าแรงงาน
อพยพจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่สามารถเข้าถึงและรู้จักการมีอยู่ขององค์กรเหล่านี้เป็นอย่างดี ในขณะที่การปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจและแบบแผนการ
ใช้จ่ายกลับมีการปรับตัวได้ดี ในเรื่องปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในแม่สอดกลุ่มเก่ากับกลุ่มแรงงานที่อพยพมาจาก
ประเทศพม่ากลุ่มใหม่นั้นพบว่าเป็นไปในรูปแบบของการสมานลักษณะ(accommodation)มากที่สุด โดยเฉพาะความสัมพันธ์แบบนายจ้างกับลูกจ้าง
และเจ้าของห้องที่ติดกับผู้เช่าแต่ไม่มีความสนิทสนมมากนัก ในแง่การแข่งขันพบว่าการแข่งขันในเรื่องของการทำงาน ในแง่ความร่วมมือพบว่ามีทั้ง
ความร่วมมือแบบสมัครใจ คือ ความร่วมมือด้านศาสนา และความร่วมมือแบบถูกเกณฑ์ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความร่วมมือเพื่อการพัฒนาชุมชน ในแง่
ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากความไม่พอใจของคนในพื้นที่กลุ่มเก่าต่อแรงงานอพยพจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่ที่เข้ามาสร้างปัญหาต่างๆในชุมชน ส่วน
ในแง่ของการผลกลมกลืนนั้นเป็นไปในลักษณะของการผสมข้ามวัฒนธรรมและบุตรที่เกิดในประเทศไทย ในส่วนของการแบ่งแยกทางสังคมใน
ด้านกายภาพพบว่าในพื้นที่อำเภอแม่สอดยังมีการแบ่งแยกทางสังคมอยู่ โดยเฉพาะการแบ่งแยกในเรื่องเขตที่อยู่อาศัย เนื่องจากคนในพื้นที่กลุ่มเก่า
มักจะไม่อาศัยอยู่ในห้องเช่าหรือบริเวณเดียวกับที่มีแรงงานอพยพจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่อาศัยอยู่ รวมทั้งยังมีการแบ่งแยกระหว่างคนในพื้นที่
กลุ่มเก่ากับแรงงานอพยพจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่เนื่องจากมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อแรงงานอพยพจากประเทศพม่าที่เข้ามาและสร้างปัญหาในชุมชน
ในด้านการแบ่งแยกทางด้านศาสนาพบว่าแทบไม่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีเพียงแต่เรื่องการบริจาคทานของกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามที่มีข้อจำกัดว่าต้อง
บริจาคให้แก่ผู้ที่มีนิกายเดียวกันเท่านั้น ส่วนการแบ่งแยกที่ไม่พบเลย คือ เรื่องเพศ

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์สังคม
ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนิติ ไพรินทร์ มากเจริญ
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

4989151820 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORDS : SOCIAL INTERACTION / ETHNIC GROUPS

PAIRIN MAKCHAROEN : SOCIAL INTERACTION OF ETHNIC GROUPS IN
BORDER AREA: A CASE STUDY OF COMMUNITIES IN MAE SOT
MUNICIPALITY, TAK PROVINCE. ADVISOR : SUPANG CHANTAVANICH,
Ph.D. , 169 pp.

The study of social interaction of ethnic groups in the border area of Mae Sot Municipality, Tak province contains five objectives. First, to study the course and background of each ethnic group living in Mae Sot municipality, Tak province. Second, to study the adaptation of different ethnic groups that relocated and settled in Mae Sot. Third, to analyze the social interaction among various ethnic groups. Fourth, to analyze the social segregation of each ethnic group. Fifth, to develop a proposed social policy to promote the positive interaction and social support among the groups. This study uses qualitative research methodology. The researcher gathered all the information from two sources; documents and field work study using observation and in-depth interview technique.

The research found that the first group who came to Mae Sot was the Karen, followed by Thai, Yunnanese, Burmese, Muslim from Bangladesh, northern Thai and Sikh- Hindus respectively. The social interaction between each ethnic group started from the cooperation among the groups in order to fight with the difficult living condition and thus gained acceptance between each other. Besides, the idea of border and state are not the issue at that time, so different ethnicities were accepted to local area easily. The social cooperation among the ethnic groups increased over time. In case of adaptation, this study found that migrant workers from Myanmar who migrated to the area most recently is in the stage of transition to settlement in the area. The condition that migrant workers still not well adapted is the communication with local people and organizations, especially government sectors. But for the NGOs and local organizations that migrants have established, the research found that migrant workers are able to access and know these organizations quite well. As for economic adaptation, most migrant workers adapt well in terms of spending pattern.

The social interactions between old ethnic groups and new migrant workers could be divided into two patterns. One is "employer - employee relationship". Second is "landlord and tenant relationship" which were not a very close relationship. The social segregation found in Mae Sot area is the physical separation of the residential areas because the old ethnics or local people do not want to live in the area where the migrant workers live. There are two forms of cooperation: migrants voluntary cooperate in religious work but not in other community development work which they cooperate involuntarily. Some local people have negative attitude toward migrant workers who have been considered as trouble makers in the community. The study hardly found religious discrimination, only that Muslim's donation has to donate to Muslim. There is no sexual discrimination among ethnics found in the area.

Field of Study : Human and Social Development

Student's Signature : Pairin Makcharoen

Academic Year : 2008

Advisor's Signature : S. Chant

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นจากการที่ได้ไปลงพื้นที่ระหว่างเรียนภาคปฏิบัติการวิจัยที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีอาจารย์พรพิมล ตริโชติ และอาจารย์ชปา จิตต์ประทุม เป็นอาจารย์ที่เลี้ยงชีพาลงภาคสนามเพื่อดูพื้นที่อำเภอแม่สอดและจุดประกายให้เห็นหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นในดินแดนที่แตกต่างหลากหลายแห่งนี้เป็นครั้งแรก ภาพของความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นบริเวณด้านชายแดนแม่สอดยังเป็นภาพที่ติดตามและนำมาสู่การเริ่มต้นเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ในที่สุด

อย่างไรก็ตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงมิได้เลยหากขาดความช่วยเหลือด้านกำลังใจและด้านสติปัญญาจากศาสตราจารย์ ดร.สุภาวงศ์ จันทวานิช อาจารย์ที่คอยเป็นที่ปรึกษา อบรม สั่งสอน และดูแลเสมือนลูกสาวของอาจารย์อีกคนหนึ่งมากที่สุด นอกจากนี้ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์พร พันพิ่ง ที่เป็นผู้คอยช่วยเหลือสละเวลาอ่านงานและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณวรัญญา คุณรุ่งนภา คุณวิไลวรรณ คุณเปรมใจ คุณสมาน สำหรับกำลังใจและคำแนะนำ นอกจากนี้ยังขอขอบพระคุณ คุณจันทนี คุณนิพนธ์ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล) สำหรับความช่วยเหลือและการประสานงาน

ขอขอบคุณเพื่อนๆที่สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคมทุกคนทุกวันที่ช่วยเหลือ และสร้างกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณผู้คนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณธิรยุทธ ฉันทิกุล ที่ยิ้มแย้มและให้ข้อมูลต่างๆจนกระทั่งกลายมาเป็นงานเขียนชิ้นนี้

ท้ายที่สุด ขออุทิศงานเขียนชิ้นนี้แก่คุณพ่อและพี่ชายผู้ล่วงลับ เพราะค่าเทอมและการดำรงชีวิตที่ผ่านมานานกระทั่งทุกวันนี้ของผู้วิจัยเกิดจากน้ำพักน้ำแรงและการเสียสละของพ่อและพี่ชายแทบทั้งสิ้น รวมทั้งขอขอบพระคุณ คุณแม่ พี่สาว และคุณนิติ ที่อยู่เคียงข้างเสมอเวลาที่ห่อหุ้ม และทำให้กลับมาสู่อุโมงค์ใหม่จนมีทุกวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์.....	5
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	6
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	6
1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	6
1.5.3 ขอบเขตด้านเวลา.....	7
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
1.8 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	10
1.8.1 การวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร.....	10
1.8.2 การศึกษาวิจัยภาคสนาม.....	11
1.9 การวิเคราะห์ผลการศึกษา.....	13
2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.1.1 ความคิดเรื่องความเป็นพื้นที่ชายแดน.....	15

บทที่	หน้า
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม.....	17
2.1.3 แนวคิดการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น.....	28
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งแยกทางสังคม.....	31
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
2.2.1 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมและการผสม กลมกลืนของชุมชนต่างๆ.....	36
2.2.2 ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการเข้ามาของแรงงานจาก ประเทศพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	40
2.3 กรอบแนวคิด.....	44
3 ความเป็นมาของผู้คนและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอดีต	
3.1 พลวัตและสถานการณ์ของเมืองแม่สอด.....	45
3.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่สอด...	50
3.3 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเทศบาลเมืองแม่สอดในอดีต....	62
4 การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเพื่อตั้งถิ่นฐานของกลุ่มแรงงานอพยพจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่	
4.1 ระยะบุกเบิก.....	70
4.2 ระยะเปลี่ยนผ่าน.....	75
4.3 ระยะตั้งถิ่นฐาน.....	82
5 การแบ่งแยกทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันในชุมชนเขตเทศบาลเมืองแม่สอดในปัจจุบัน	
5.1 การแบ่งแยกทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมกับกลุ่มแรงงานผู้อพยพ ที่มาจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชนในเขตเทศบาล อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	105
5.1.1 การแบ่งแยกทางภูมิศาสตร์.....	106
5.1.2 การแบ่งแยกทางด้านเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์.....	112

บทที่

ณ
หน้า

5.1.3 การแบ่งแยกทางด้านศาสนา.....	119
5.1.4 การแบ่งแยกทางเพศ.....	123
5.2 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมกับกลุ่มแรงงานผู้อพยพ ที่มาจากประเทศพม่าที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแม่สอดในปัจจุบัน.....	126
5.2.1 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในพื้นที่ดั้งเดิมกับแรงงานผู้อพยพ จากประเทศพม่าแบบแข่งขัน.....	128
5.2.2 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในพื้นที่ดั้งเดิมกับแรงงานผู้อพยพ จากประเทศพม่าแบบร่วมมือ.....	130
5.2.3 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในพื้นที่ดั้งเดิมกับแรงงานผู้อพยพ จากประเทศพม่าแบบขัดแย้ง.....	135
5.2.4 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในพื้นที่ดั้งเดิมกับแรงงานผู้อพยพ จากประเทศพม่าแบบสมานลักษณะ.....	141
5.2.5 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในพื้นที่ดั้งเดิมกับแรงงานผู้อพยพ จากประเทศพม่าแบบผสมกลมกลืน.....	144
6 สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	152
6.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	158
6.3 ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	160
6.4 ข้อเสนอแนะ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	161
รายการอ้างอิง.....	163
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	169

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	สถิติการเดินทางผ่านเข้า-ออกราชอาณาจักร ประจำปีจุดตรวจสะพานมิตรภาพ ไทย-พม่า ประจำปี 2545 – 2549.....	4
2.1	ตัวแปรของการผสมผสานทางวัฒนธรรม.....	25
3.1	การแบ่งการปกครองของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.....	47
3.2	จำนวนประชากรของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปี พ.ศ.2550.....	48
4.1	แสดงลักษณะของผู้ย้ายถิ่นที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน.....	74

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	วงจรรูปาศึก..... 34
3.1	ด้านพรมแดนแม่สอดปัจจุบัน..... 45
3.2	บรรยากาศความคึกคักของผู้คนบริเวณด้านพรมแดนๆที่จะมีให้เห็นทุกเช้าเย็น. 46
3.3	กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่อาศัยอยู่ใน อ.แม่สอด จ.ตาก..... 51
4.1	บ้านเช่า..... 53
4.2	สภาพบ้านเรือนของแรงงานจากพม่าที่ปลูกอยู่ในบริเวณที่สาธารณะและที่ รกร้าง ว่างเปล่า..... 77
4.3	ครอบครัวของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า..... 78
4.4	อาจารย์พงศ์สวัสดิ์ และเด็กๆชั้น ป. 2 ของโรงเรียนอิสลามศึกษา..... 81
4.5	ตลาดขนาดย่อมที่แรงงานจากประเทศพม่าจัดขึ้นมากันเองบริเวณชุมชนที่ตน อาศัยอยู่..... 95
4.6	กิจการขายอาหารที่เป็นของแรงงานจากประเทศพม่า เธอคนนี้เคยทำงานใน ร้านอาหารในเมืองแม่สอดมาก่อน..... 95
4.7	กิจการร้านขายอาหารของแรงงานจากประเทศพม่า..... 96
4.8	ร้านขายของชำ กิจการที่ดูเหมือนจะเป็นที่นิยมของแรงงานจากประเทศพม่า และมีมากที่สุดเมืองแม่สอด..... 96
4.9	ร้านซ่อมรถ อีกกิจการหนึ่งที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน ซึ่งเริ่มได้รับความ สนใจจากแรงงานจากประเทศพม่า..... 97
5.1	บริเวณชุมชนมุสลิมเดิมหรือชุมชนอิสลามในปัจจุบัน..... 104
5.2	ชุมชนมุสลิมรอบนอกซึ่งจะพบสภาพบ้านเรือนและความเป็นอยู่ของแรงงาน จากประเทศพม่ากลุ่มใหม่เข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก..... 110
5.3	แรงงานจากประเทศพม่าในโรงงานเย็บผ้า ใน อ.แม่สอด จ.ตาก..... 111
5.4	แรงงานอพยพจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่ถูกเกณฑ์มาทำความสะอาดชุมชน..... 114
5.5	ชาวบ้านกำลังสักการะพระพุทธรูป ณ วัดหลวง ชุมชนวัดหลวง..... 115
5.6	สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอพยพเข้ามาตั้งชุมชนของแรงงานจากประเทศ พม่ากลุ่มใหม่..... 117
5.7	สภาพแผงขายอัญมณีภายในบ้านแบ่งให้เช่า..... 118

ภาพที่		หน้า
5.8	โคมกระดาศที่ศาลเจ้าและมูลนิธิเตรียมขึ้นเพื่อใช้ในประเพณีทิ้งกระจาดที่กำลังจะมาถึง.....	122
5.9	แรงงานจากประเทศพม่าในโรงงานเย็บผ้า ใน อ.แม่สอด จ.ตาก.....	128
5.10	แรงงานอพยพจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่ถูกเกณฑ์มาทำความสะอาดชุมชน....	132
5.11	ชาวบ้านกำลังสักการะพระพุทธรูป ณ วัดหลวง ชุมชนวัดหลวง.....	133
5.12	สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอพยพเข้ามาตั้งชุมชนของแรงงานจากประเทศพม่ากลุ่มใหม่.....	140
5.13	สภาพแผงขายอัญมณีภายในบ้านที่แบ่งให้เช่า.....	143